

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om den nationella exporttillsåndsmyndigheten

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Genom denna proposition utfärdas det nationella bestämmelser om den nationella exporttillsåndsmyndighetens verksamhet. Bestämmelserna kompletterar tillämpningen av Europeiska unionens lagstiftning om exportregler.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 september 2022.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
2 EU-rättsaktens målsättning och huvudsakliga innehåll	3
3 Nuläge och bedömning av nuläget.....	6
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	6
4.1 De viktigaste förslagen.....	6
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	7
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser	7
4.2.2 Konsekvenser för företagen	7
4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna	7
4.2.4 Bedömning av konsekvenserna för informationshanteringen	8
5 Alternativa handlingsvägar	9
5.1 Handlingsmodeller som planeras eller används i andra medlemsstater	9
6 Remissvar	9
7 Specialmotivering	10
7.1 Lagen om den nationella exporttillståndsmyndigheten.....	10
8 Ikraftträdande.....	16
9 Verkställighet och uppföljning	16
10 Skydd för personuppgifter	16
11 Förhållandet till grundlagen och lagstiftningsordningen	19
LAGFÖRSLAG	23
om den nationella exporttillståndsmyndigheten.....	23

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

Propositionen grundar sig på Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/479 av den 11 mars 2015 om gemensamma exportregler (EU:s *förordning om exportregler*, kodifiering). Förordningen är direkt tillämplig rätt och i den fastställs gemensamma regler för export till länder utanför unionen då viss export bör övervakas eller skyddsåtgärder bör införas som en säkerhetsåtgärd.

Ursprungligen trädde EU:s förordning om exportregler i kraft redan 1969, men den har tillämpats endast i liten utsträckning. Tillämpningen hittills har hört ihop med spridningen av coronaviruset och covid-19 såväl globalt som inom unionen. På grund av de många produkter som EU:s förordning om exportregler omfattar är det emellertid möjligt att exporttillståndssystemet framöver kommer att tillämpas även på andra produkter än sådana som är kritiska för folkhälsan.

De genomförandeförordningar (EU:s *genomförandeförordningar*) som antagits med stöd av EU:s förordning om exportregler trädde i brådsakande ordning i kraft våren 2020 och i början av 2021, eftersom syftet med dem var att säkerställa en tillräcklig tillgång på vissa kritiska produkter (personlig skyddsutrustning, medicintekniska produkter och coronavacciner) i unionen på grund av ökad efterfrågan i epidemiläget och nödvändigheten att förebygga en bredare spridning av sjukdomen.

Export av personlig skyddsutrustning, medicintekniska produkter och coronavacciner utan exporttillstånd förbjöds. De behöriga myndigheterna skulle behandla ansökningarna om exporttillstånd i brådsakande ordning och underrätta kommissionen om sina beslut om beviljade eller avslagna ansökningar. EU:s genomförandeförordningar hade en begränsad giltighetstid.

För de aktuella produkter som övervakningen gällde fanns ingen betydande nationell exportpotential då EU:s genomförandeförordningar trädde i kraft. Övervakning och tillståndsförfaranden baserade på dessa tillämpades dock i Finland inom ramen för Europeiska unionens funktionssätt och också Finland skulle uppge för kommissionen vilken behörig myndighet som hade i uppgift att behandla exporttillstånd. Eftersom Finland inte tidigare har föreskrivit om en sådan nationell myndighet som avses i EU:s förordning om exportregler härleddes tillståndsmyndighetens behörighet ur annan nationell lagstiftning.

Beredningen av propositionen grundar sig på ett utlåtande av justiekanslern till social- och hälsovårdsministeriet enligt vilket en behörig myndighet för behandling av exporttillståndsärenden bör utses genom lag även om tillämpningen blir tillfällig.

Regeringens proposition har beretts av tjänstemän vid utrikesministeriet.

2 EU-rättsaktens målsättning och huvudsakliga innehåll

EU:s förordning om exportregler

EU:s förordning om exportregler syftar till att fastställa gemensamma bestämmelser om export från unionen. Exporten från unionen är i princip fri, dvs. export till tredjeländer är inte föremål för kvantitativa restriktioner, om inte annat följer av förordningen. I EU:s genomförandeförordningar, som antagits med stöd av förordningen, framhävs att åtgärderna ska genomföras på ett

RP 79/2022 rd

målinriktat och öppet redovisat sätt och i överensstämmelse med skyldigheterna inom ramen för WTO.

Kommissionen kan för att hindra att en kritisk situation uppstår av en brist på väsentliga varor eller för att avhjälpa en sådan situation och när unionens intresse påkallar ett omedelbart ingripande på begäran av en medlemsstat eller på eget initiativ kräva exporttillstånd för export av varan.

EU:s förordning om exportregler är allmän till sitt tillämpningsområde och gäller enligt skäl 10 i ingressen samtliga varor (industriprodukter och jordbruksprodukter). Förordningen tillämpas som tillägg till rättsakterna om upprättandet av den gemensamma organisationen av marknaden för jordbruksprodukter och rättsakterna om bearbetade jordbruksprodukter. Samtidig tillämpning med de ovan nämnda regleringarna och i synnerhet med de skyddsklausuler som ingår i dem bör emellertid undvikas.

Åtgärder som tas i bruk tillämpas omedelbart. De kan begränsas till att gälla vissa bestämmelser och export från vissa områden i unionen. De vidtagna åtgärderna kan förlängas om de fortfarande behöver tillämpas, men vid behov är det också möjligt att upphäva eller ändra dem.

EU:s förordning om exportregler innehåller allmänna bestämmelser om bl.a. medlemsstaternas skyldighet att underrätta kommissionen om åtgärder som vidtas. Däremot föreskrivs det om detaljerna i grunderna för att bevilja exporttillstånd, synpunkter som ska beaktas vid behandlingen och eventuella restriktioner i EU:s genomförandeförordningar.

EU:s förordning om exportregler innehåller bemyndigandebestämmelser som gäller genomförandebefogenheter som överförs på kommissionen. Åtgärderna godkänns enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter (kommittéförfarandeförordningen).

Kommissionen bistås av en skyddsåtgärdskommitté bestående av medlemsstaterna som ger sitt yttrande med iakttagande av ett kontrollförfarande. I brådskande fall kan kommissionen anta en omedelbart tillämplig genomförandeförordning utan att först förelägga den för kommittén för behandling. I sådana fall ges akten till kommittén för ett yttrande i efterhand.

EU:s förordning om exportregler hindrar inte att medlemsstaterna på exporten tillämpar kvantitativa restriktioner som grundar sig på hänsyn till allmän moral, allmän ordning eller allmän säkerhet eller intresset att skydda människors och djurs hälsa och liv, att bevara växter, att skydda nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde eller att skydda industriell och kommersiell äganderätt.

EU:s genomförandeförordningar antagna med stöd av EU:s förordning om exportregler

Europeiska kommissionen antog den 14 mars 2020 en genomförandeförordning (EU) 2020/402 enligt vilken exporten av viss personlig skyddsutrustning (skyddsglasögon och visir, ansiktsskydd, andningsskydd, skyddsdräkter och handskar som skyddar mot smittsamt material) från unionen kräver att exporttillstånd uppvisas. Personlig skyddsutrustning betraktades som en väsentlig produkt eftersom det var nödvändigt att förebygga fortsatt spridning av sjukdomen och skydda sjukvårdspersonal som sköter patienter. Unionens produktion och befintliga lager räckte inte till för att svara mot efterfrågan som ökade till följd av epidemiläget och dessutom kunde personlig skyddsutrustning utan restriktioner exporteras till tredje länder. Export utan exporttillstånd var förbjuden. EU:s genomförandeförordning trädde i kraft den 15 mars 2020 och

RP 79/2022 rd

gällde i sex veckor. Med kommissionens ändringsförordning (EU) 2020/426 av den 19 mars 2020 undantogs vissa länder och områden, som Europeiska frihandelssammanslutningen, från kravet på exporttillstånd.

Eftersom behovet av personlig skyddsutrustning av visst slag fortsatte att öka i unionen och balans i utbudet och efterfrågan trots olika åtgärder inte nåddes, antog kommissionen den 23 april 2020 en ny genomförandeförordning (EU) 2020/568. Den motsvarade den tidigare förordningen, men utvidgade produktomfattningen till viss medicinsk utrustning och preciserade förfarandena. Denna genomförandeförordning trädde i kraft den 26 april 2020 och tillämpades under 30 dagar.

Med beaktande av produktionskapaciteten för vacciner, bristerna i leveransmängderna och risken att vacciner tillverkade i unionen skulle exporteras till andra än sårbara tredje länder antog kommissionen den 29 januari 2021 genomförandeförordningen (EU) 2021/111 om att kräva uppvisande av exporttillstånd för export av vissa coronavirusvacciner och beståndsdelar i dem. Vissa länder och områden lämnades också utanför denna förordnings tillämpningsområde i enlighet med solidaritetsprincipen. Denna genomförandeförordning trädde i kraft den 30 januari 2021 och tillämpades i sex veckor.

Skyddsåtgärderna gällande coronavaccinerna förlängdes med en ny genomförandeförordning (EU) 2021/442 som gällde från den 12 mars 2021 fram till utgången av juni 2021 eftersom det fortfarande förekom problem i vaccinproduktionen och risken för fördröjningar i vaccinleveranserna inte var över. Dessutom antog kommissionen den 24 mars 2021 en genomförandeförordning (EU) 2021/521 om införande av särskilda arrangemang genom vilken tillämpningen av undantag från kravet på exporttillstånd för vissa länder avbröts. Orsaken var att produkter för vilka det krävdes exporttillstånd vidareexporterades via dessa länder. När beslut om exporttillstånd fattades skulle medlemsstaternas behöriga myndigheter beakta bl.a. vaccinationstäckningen i exportens destinationsland. I en genomförandeförordning (EU) 2021/734 som kommissionen antog den 5 maj 2021 och som gällde fram till utgången av juni 2021 utökades antalet länder för vilka exporttillstånd inte krävs. Tillämpningstiden för genomförandeförordningarna (EU) 2021/442 och (EU) 2021/521 förlängdes till den 30 september 2021 med kommissionens genomförandeförordning (EU) 2021/1071 som trädde i kraft den 1 juli 2021. Tillämpningstiden förlängdes ytterligare fram till utgången av 2021.

Förfarandebestämmelser i EU:s genomförandeförordningar

I EU:s genomförandeförordningar föreskrevs en tidsfrist inom vilken ansökningarna om exporttillstånd ska behandlas i medlemsstaterna. För den personliga skyddsutrustningens del var tidsfristen i princip högst fem arbetsdagar och för coronavaccinerna i princip högst två arbetsdagar från den dag då alla behövliga uppgifter hade lämnats till den behöriga myndigheten.

Exporttillstånd för personlig skyddsutrustning beviljades av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där exportören var etablerad och för coronavaccinerna de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där produkterna tillverkades.

Efter den första genomförandeförordningen från mars 2020 skulle medlemsstaterna även be om kommissionens yttrande om beslututkastet innan exporttillståndet beviljades samt underrätta om beviljade och avslagna tillstånd.

EU:s genomförandeförordningar gav medlemsstaterna utrymme att själva ange behörig myndighet. Medlemsstaterna fick även besluta om de administrativa formaliteter som gällde exporttillstånden.

RP 79/2022 rd

I kommissionens meddelande från den 20 mars 2020 (2020/C 91 I/01) gavs medlemsstaterna praktiska råd till stöd för verkställandet av EU:s genomförandeförordningar om personlig skyddsutrustning. För vaccinernas del gav kommissionen den 30 juni 2021 medlemsstaterna svar på de vanligaste frågorna om vilka krav som gäller för export av vaccin.

3 Nuläge och bedömning av nuläget

Den nationella lagstiftningen har inte tidigare ändrats till följd av EU:s förordning om exportregler. I normala samhällssituationer har det inte heller funnits behov av att begränsa exporten av t.ex. personlig skyddsutrustning. Finland har således inte bestämmelser om en allmän eller särskild myndighet som ansvarar för behandlingen av de exporttillstånd som förordningen avser. Ärendet blev aktuellt efter att coronapandemin bröt ut då kommissionen bad att medlemsstaterna skulle underrätta den om vilka behöriga myndigheter som behandlade exporttillstånd för personlig skyddsutrustning och coronavacciner.

Finland har hittills tillämpat tillfälliga lösningar. Social- och hälsovårdsministeriet fungerade som den nationella exporttillståndsmyndighet som avses i EU:s genomförandeförordningar om personlig skyddsutrustning, medan ansökningarna om exporttillstånd för coronavacciner hänvisades till utrikesministeriet (enheten för exportkontroll).

Myndigheternas behörighet i de ovan nämnda situationerna härleddes från grundlagen, lagen om statsrådet (175/2003), reglementet för statsrådet (262/2003) samt statsrådets förordning om social- och hälsovårdsministeriet (491/2017) och statsrådets förordning om utrikesministeriet (1171/2005). Justitiekanslern ansåg emellertid att situationen legalt sett var otillfredsställande eftersom det saknades exakta bestämmelser i den nationella lagstiftningen.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att behövliga nationella bestämmelser om behöriga exporttillståndsmyndigheter utfärdas.

I lagen utses en sådan behörig myndighet som avses i EU:s förordning om exportregler och i EU:s genomförandeförordningar som antas med stöd av den. Denna behöriga myndighet föreslås vara utrikesministeriet (enheten för exportkontroll vid avdelningen för internationell handel).

Dessutom föreslås det att Tullen i lagen ska ges uppgifter i anslutning till genomförandet av lagen.

I lagen anges de skyldigheter den behöriga myndigheten, Tullen och övriga myndigheter har när de får och lämnar ut information som behövs i deras uppgifter.

Förslaget innehåller även en hänvisning till strafflagen (46 kap. 1–3 § om regleringsbrott) samt bestämmelser om sökande av ändring.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Tillsvidare är det omöjligt att bedöma om kravet på exporttillstånd kan behöva tillämpas omfattande i någon situation, men för närvarande känner man inte till någon sådan. Förslaget kan således inte anses ha några betydande ekonomiska eller samhälleliga konsekvenser. Den föreslagna lagen har inte heller konsekvenser för statens budget.

De uppgifter som den behöriga myndigheten åläggs i EU:s genomförandeförordningar antagna med stöd av EU:s förordning om exportregler föreslås skötas med utrikesministeriets nuvarande personalresurser. Utrikesministeriet konsulterar efter behov och beroende på produktomfattningen andra myndigheter och ger dem nödvändig information och ber om nödvändig information eller nödvändiga handlingar för att ansökningarna om exporttillstånd ska kunna behandlas och avgöras. De nya informationssystemen (ny mall för exporttillstånd för e-tjänsten och elektronisk behandling i ärendehanteringssystemet) har orsakat kostnader på cirka 65 000 euro som har finansierats ur utrikesministeriets anslag.

4.2.2 Konsekvenser för företagen

Propositionens konsekvenser för företagen i medlemsstaterna uppkommer av den direkt tillämpliga EU-lagstiftningen. Det handlar inte om exportförbud, utan företagen ska ansöka om exporttillstånd om produkten ingår i tillämpningsområdet i en av EU:s genomförandeförordningar som antagits med stöd av EU:s förordning om exportregler. Exporttillståndet ska uppvisas för Tullen i samband med exportdeklarationen.

Hittills har ingen exporttillståndsansökan som behandlats i Finland avslagits vid tillämpningen av EU:s förordning om exportregler.

I förslaget baserar sig exporttillståndsproceduren i Finland på samserviceprincipen och det ska vara så tydligt som möjligt för att undvika administrativt merarbete för företagen.

I och med att systemet är centraliserat vet företagen alltid till vilken myndighet de ska vända sig när de ansöker om exporttillstånd. Företagen kan lämna exporttillståndsansökan via en e-tjänst. Enheten för exportkontroll vid utrikesministeriets avdelning för internationell handel ger, beroende på produktomfattningen i samarbete med övriga myndigheter, företagen råd om huruvida en produkt kräver exporttillstånd.

4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna

EU:s förordning om exportregler har hittills tillämpats sällan och konsekvenserna för myndigheterna har hittills varit små. I Finland har det fattats 19 exporttillståndsbeslut om personlig skyddsutrustning som omfattade 30 produkter (ett beslut kunde innehålla flera produkter), och ingen ansökan om exporttillstånd har avslagits. Hittills har ingen ansökan om exporttillstånd för coronavacciner gjorts i Finland. Förslagets konsekvenser för myndigheternas verksamhet framöver beror på om det i Finland finns exportpotential för varor som ingår i exporttillståndssystemet.

De uppgifter som åläggs utrikesministeriet genom den föreslagna lagen anknyter särskilt till behandlingen av ansökningar om exporttillstånd och underrättelser till kommissionen. Dessutom bör utrikesministeriet vara berett på kontakter och rådgivning om innehållet i kraven på exporttillstånd.

Konsekvenserna för övriga ministerier beror på vilka varor som exporttillståndssystemet gäller. Ministerierna ska då från fall till fall samordna det egna förvaltningsområdets ståndpunkt och lämna information och handlingar till utrikesministeriet, eventuellt i mycket brådskande ordning.

Tullen ser redan nu till att exporten övervakas och är smidig. Tullen övervakar verkställigheten av EU:s genomförandeförordningar även inom ramen för EU:s tullunion och övervakningen av EU:s yttre gräns. Tullens uppgifter enligt EU:s genomförandeförordning är att övervaka att exportören har tillstånd att exportera produkterna och att produkterna är de som nämns i tillståndet. Produkterna får inte exporteras förrän dessa kontroller har gjorts. Den föreslagna lagens konsekvenser för Tullen beror på antalet beviljade exporttillstånd. Verksamheten har i sig inte bedömts avvika från övrig övervakning i någon betydande utsträckning.

4.2.4 Bedömning av konsekvenserna för informationshanteringen

Enligt 8.2 § i informationshanteringslagen ska konsekvenserna av ändringarna för informationshanteringen utvärderas vid lagberedningen då bestämmelser som är under beredning återverkar på informationsmaterial och informationssystem. När det gäller administrativa reformer (organisatoriska eller uppgiftsrelaterade ändringar) görs bedömningen som en del av lagberedningen (8.2 §).

Utrikesministeriet har gjort en separat bedömning av konsekvenserna av ändringarna i informationshanteringen, eftersom det är fråga om en ny myndighetsuppgift som aktualiseras endast i vissa oförutsedda exceptionella situationer och som fortgår en viss tid. I egenskap av nationell exporttillståndsmyndighet har enheten för exportkontroll vid utrikesministeriets avdelning för internationell handel redan nu i uppgift att bevilja exporttillstånd för produkter med dubbel användning, och för detta ändamål finns det redan ett informationssystem med hjälp av vilket exportören i sådana exceptionella situationer som avses i denna lag kan ansöka om exporttillstånd elektroniskt (separat blankett) och exporttillstånden och besluten kan meddelas elektroniskt. Det behövs inga nya system eller ändringar i befintliga informationssystem eller i förfarandena för exporttillstånd.

Enheten för exportkontroll vid utrikesministeriets avdelning för internationell handel ska fungera som personuppgiftsansvarig. Detta ändrar inte nuvarande praxis, där behandlingen av personuppgifter vid enheten för exportkontroll redan nu är densamma i fråga om produkter med dubbel användning. Det behövs inga känsliga personuppgifter. Däremot kommer informationsutbytet mellan myndigheterna att utvidgas jämfört med tidigare, eftersom man i exceptionella situationer inte kan förutse vilken väsentlig vara det är fråga om i det enskilda fallet och vilken myndighet som har den information om t.ex. produkter, produkttillverkare eller exportörer som är obligatorisk för att frågan om exporttillstånd ska kunna avgöras. Informationsutbytet begränsar sig till endast de myndigheter som har denna information. Informationsutbytet sker enligt det korrekta förfarandet med hänsyn till klassificeringarna av informationssäkerheten. Utrikesministeriets enhet för exportkontroll har inget gemensamt system eller gränssnitt eller en gemensam vy med andra ministerier. Systemet vid utrikesministeriets enhet för exportkontroll, där exporttillståndsärenden behandlas, har rättigheter endast i mycket begränsad omfattning inom utrikesministeriet och dessa hänför sig uttryckligen till behandlingen av exporttillstånd.

Informationsutbytet mellan myndigheterna är över lag, vare sig det är muntligt eller skriftligt, ytterst viktigt i brådskande exceptionella situationer, för att besluten om exporttillstånd ska vara av så hög kvalitet som möjligt och onödiga fel undvikas när det är fråga om export av väsentliga

varor inom en viss tidsperiod. Frågan om konsekvenserna av lagändringarna för informationshanteringen behandlas närmare i detta lagförslag i avsnitt 7 Specialmotivering, avsnitt 10 Skydd för personuppgifter och i avsnitt 11 Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning.

5 Alternativa handlingsvägar

EU:s förordning om exportregler och med stöd av den antagna EU:s genomförandeförordningar är direkt tillämplig rätt och innehåller för medlemsstaterna förpliktande bestämmelser om förfarandet. EU:s genomförandeförordningar medger knappt något nationellt handlingsutrymme, men däremot förutsätter genomförandet av lagstiftningen att det föreskrivs om myndigheter och deras uppgifter och om påföljder.

Den mest centrala nationella frågan har gällt valet mellan en centraliserad modell (en behörig myndighet oavsett produkt) och ett decentraliserat system (behöriga myndigheter per produkt).

För den centraliserade modellen talar aspekter som koncentration av expertis och kostnadseffektivitet. En allmän myndighet har ansetts främja uppkomsten av enhetlig och konsekvent praxis vid ansökan och behandling. Det har även bedömts att den centraliserade modellen är tydligare för de företag som ansöker om exporttillstånd och en lättare lösning med tanke på den administrativa bördan.

Till följd av den breda produktomfattningen i EU:s förordning om exportregler skulle en decentraliserad modell ha förutsatt lagstiftningsåtgärder som berör många ministerier. Redan inom ett enda ministeriums, som t.ex. social- och hälsovårdsministeriets, förvaltningsområde hade man blivit tvungen att utse olika myndigheter beroende på produkt. När man beaktar i vilken utsträckning förordningen tillämpas i dag skulle en del av myndigheterna möjligtvis ha utsetts helt i onödan.

Utrikesministeriet är ett givet val som nationell exporttillståndsmyndighet eftersom förordningen för exportregler hör till området för den gemensamma handelspolitiken (artikel 207 i EUF-fördraget). Dessutom har utrikesministeriet de myndighetsbefogenheter som behövs för uppgiften och ministeriets enhet för exportkontroll fungerar redan nu som ansvarig nationell myndighet för exportkontroll av produkter med dubbel användning, exporttillståndsärenden, samordning av exportkontrollärenden samt internationellt exportövervakningssamarbete.

5.1 Handlingsmodeller som planeras eller används i andra medlemsstater

De övriga medlemsstaterna har som behöriga myndigheter angett ministerier eller ämbetsverk (i Danmark Danish Business Authority, i Sverige National Board of Trade, i Tyskland Federal Office for Economic Affairs and Export Control).

Det finns inga täckande uppgifter om medlemsstaternas beslut, men i de flesta länderna är den behöriga myndigheten för personlig skyddsutrustning och coronavacciner densamma som hittills, vilket tyder på en centraliserad modell.

6 Remissvar

Utrikesministeriet begärde under tiden 15.10–23.11.2021 i tjänsten (www.lausuntopalvelu.fi) utlåtanden om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om en nationell exporttillståndsmyndighet. Ministeriet fick sammanlagt 11 utlåtanden från följande organisationer: justitieministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Fimea, kommunikationsministeriet, fi-

nansministeriet, inrikesministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, arbets- och näringsministeriet, Skyddspolisen, försvarsministeriet samt undervisnings- och kulturministeriet. Vissa av de ovan nämnda kommenterade propositionens innehåll.

Propositionen utgår från en centraliserad modell och detta understöddes av finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och Fimea. En decentraliserad modell fick inget bifall. Enligt finansministeriet har den konsekvensbedömning som avses i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) beaktats i propositionen. Bemyndigandet att utfärda förordning slopades i propositionen, eftersom det är svårt att noggrant avgränsa dess användning när det är fråga om en ny lag vars användningsområde eller användningstillfällen i framtiden inte är kända. Skyddspolisen ansåg att bestämmelserna i 4 § om rätten till och utbyte av information är ändamålsenliga. Också social- och hälsovårdsministeriets preciseringar och Fimeas kommentarer har i mån av möjlighet beaktats i propositionen.

På det sätt som justitieministeriet föreslog i sitt utlåtande har 2 § om den behöriga myndigheten, 4 § om utlämnande av sekretessbelagd information och 5 § med en hänvisning till strafflagen ändrats och motiveringen kompletterats. Också motiveringen till 6 § om sökande av ändring har kompletterats. I fråga om skyddet för personuppgifter har ett nytt stycke lagts till och stycket om grundlagen och lagstiftningsordningen har kompletterats.

Med beaktande av innehållet i justitiekanslersämbetets utlåtande har rätten att få information preciserats bland annat i fråga om olika typer av uppgifter. Dessutom har det gjorts preciseringar i avsnitt 11 som bland annat behandlar grundlagen och lagstiftningsordningen.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om den nationella exporttillståndsmyndigheten

1 §. *Lagens syfte.* I paragrafen anges lagens tillämpningsområde. I den föreslagna lagen utfärdas de nationella bestämmelser som EU:s genomförandeförordningar förutsätter.

Enligt artikel 4 i EU:s förordning om exportregler kan kommissionen för att bedöma den ekonomiska och handelsmässiga situationen för en viss vara begära att medlemsstaterna lämnar statistik över marknadsutvecklingen avseende denna vara, och för detta ändamål i överensstämmelse med sin nationella lagstiftning och enligt det förfarande som anges av kommissionen övervaka exporten av varan. Dessutom föreskrivs det i den nämnda artikeln att medlemsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att utföra kommissionens begäran och de ska till kommissionen lämna de begärda uppgifterna.

Enligt artikel 5.1 i EU:s förordning om exportregler kan kommissionen i avsikt att hindra att en kritisk situation uppstår av en brist på väsentliga varor eller för att avhjälpa en sådan situation och när unionens intresse påkallar ett omedelbart ingripande på begäran av en medlemsstat eller på eget initiativ kräva exporttillstånd för export av varan.

EU:s förordning om exportregler förutsätter inte uttryckligen att medlemsstaterna utser en behörig myndighet, utan exporttillståndsansökningarna behandlas och exporttillstånden beviljas i medlemsstaterna enligt deras detaljerade bestämmelser och med sådana restriktioner som kommissionen föreskriver i separata genomförandeförordningar i enlighet med de bemyndiganden som ingår i artikel 3 i EU:s förordning om exportregler.

2 §. *Behörig myndighet.*

RP 79/2022 rd

I paragrafens 1 mom. föreskrivs det att den behöriga myndighet som avses i EU:s förordning om exportregler är utrikesministeriet. Uppgiften lämpar sig på grund av den handelspolitiska dimensionen i förordningen (artikel 207.2 i fördraget om Europeiska unionen) för utrikesministeriets verksamhetsområde och dessutom har utrikesministeriet de myndighetsbefogenheter som behövs för uppgiften. Vid utrikesministeriet hör uppgiften till enheten för exportkontroll vid avdelningen för internationell handel.

Enheten för exportkontroll vid utrikesministeriets avdelning för internationell handel verkar som enda exporttillståndsmyndighet i Finland för produkter med dubbel användning som lämpar sig för såväl civil som militär användning. Lagstiftningsmässigt grundar sig uppgifterna och avgränsningen av befogenheterna på lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning 562/1996 och Europeiska unionens och parlamentets reviderade förordning om kontroll av export av produkter med dubbla användningsområden 821/2021 (tidigare 428/2009), utöver vilka statsrådet i Finland har utfärdat en förordning om exportkontrolldelegationen.

Uppgifterna för enheten för exportkontroll vid utrikesministeriets avdelning för internationell handel, som den nationella exporttillståndsmyndighet som avses i Europeiska unionens lagstiftning om exportregler, aktualiseras sällan och vanligtvis i oförutsedda s.k. samhällliga undantagssituationer.

Den nationella exporttillståndsmyndighetens uppgifter, som bland annat är att ta kontakt med andra substansmyndigheter om frågor som gäller innehållet i exporttillståndskraven och med exportföretag, allmän rådgivning, behandling av exporttillståndsansökningar, underrättelser, rapportering osv. Om t.ex. detaljerna i grunderna för att bevilja exporttillstånd, synpunkter som ska beaktas i behandlingen och eventuella restriktioner föreskrivs separat i EU:s genomförandeförordning, som kommissionen vid behov kan precisera med mer detaljerade anvisningar, som det t.ex. gjordes för vacciner den 12 mars 2021 (Frequently Asked Questions). Substansministerierna bestäms utifrån expertis beroende på vilken exceptionell restriktion av exporten, t.ex. jordbruksprodukter, energi, läkemedel, det handlar om i det aktuella fallet.

I paragrafens 2 mom. hänvisas det till de uppgifter som enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/479 ankommer på utrikesministeriet. Utrikesministeriets behörighet är kopplad till förvaltningsförfarandena enligt förvaltningslagen (434/2003).

Enligt paragrafens tredje moment är utrikesministeriets enhet för exportkontroll vid avdelningen för internationell handel personuppgiftsansvarig i fråga om behandlingen av personuppgifter. Det kan anses särskilt motiverat att föreskriva om den personuppgiftsansvarige när den personuppgiftsansvarige är en myndighet eller det annars kan råda oklarhet om den personuppgiftsansvarige. Med tanke på tillgodoseendet av den registrerades rättigheter är det viktigt att lagstiftningen har tydliga bestämmelser om vem som ansvarar för att de krav som ställs på behandling av personuppgifter iakttas. När man överväger behovet att föreskriva om den personuppgiftsansvarige bör avseende likaså fästas vid kravet i 2 § 3 mom. i grundlagen på att all utövning av offentlig makt ska bygga på lag. För lagstiftning gäller det allmänna kravet att en lag ska vara exakt och noga avgränsad.

3 §. *Övervakning.* I paragrafen föreskrivs det att Tullen ansvarar för övervakningen i anslutning till EU:s förordning om exportregler och med stöd av den antagna genomförandeförordningar. Övervakningen innebär kontroll av export till länder utanför unionen av specificerade produkter som ingår i exporttillståndssystemet och där Tullen övervakar att villkor och bestämmelser som föreskrivs i olika exporttillståndssystem efterlevs.

RP 79/2022 rd

Paragrafen behövs för att tullagen (304/2016) inte innehåller bestämmelser om alla Tullens enskilda uppgifter, utan närmast om de befogenheter med vilka Tullen utför dessa övervakningsuppgifter. En bestämmelse med motsvarande innehåll ingår i t.ex. 8 § i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996).

4 §. *Utlämnande av sekretessbelagd information.*

Utrikesministeriet och Tullen är centrala aktörer i genomförandet och övervakningen i Finland av det exporttillståndssystem som avses i lagen. Enligt 4 § 1 och 2 mom. har utrikesministeriets enhet för exportkontroll och Tullen trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt få nödvändig information av andra myndigheter för att säkerställa efterlevnaden av EU:s förordning om exportregler och EU:s genomförandeförordningar och förpliktelseerna i denna lag. Med nödvändig information avses uttryckligen uppgifter som är nödvändiga för behandlingen av ett exporttillståndsärende och uppgifter med hjälp av vilka man kan nå fram till de exportaktörer som är skyldiga att ansöka om exporttillstånd. Dessa typer av uppgifter kan betraktas som basinformation och det kan röra sig t.ex. om ett företags namn, namn och identifikationsuppgifter för företagets representant och dennes position i företaget, personens för- och efternamn, kontaktuppgifter (postadress, e-postadress, telefonnummer, språk, produktens, tjänstens, teknikens eller programvarans namn). Det är alltså inte fråga om känsliga personuppgifter, såsom uppgifter om en persons hälsa eller t.ex. e-postdiskussioner eller uppgifter som hänför sig till ett konfidentiellt kundförhållande. När basuppgifterna har fåtts från substansmyndigheten kan exporttillståndsmyndigheten därefter vända sig till de potentiella exportörer som måste förstå att ansöka om exporttillstånd före exporten kan bli av. Tillståndsmyndigheten ger anvisningar och ber dessa aktörer lämna in en ansökan om exporttillstånd i ett slutet elektroniskt system (för detta ändamål finns det en elektronisk blankett) till vilken sökanden kan foga behövliga uppgifter om sin export. Uppgifter från substansmyndigheten behövs särskilt för att dessa exportörer snabbt ska kunna nås, eftersom exportören när begränsningarna träder i kraft inte nödvändigtvis själv känner till att dess produkt omfattas av restriktioner som kräver exporttillstånd före exporten.

För Tullens vidkommande ska informationen gälla dess tillsynsuppgift i samband med export som avses i denna lag. Myndigheter som avses här är t.ex. social- och hälsovårdsministeriet, inrikesministeriet, försvarsministeriet, kommunikationsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, arbets- och näringsministeriet, Försörjningsberedskapscentralen, ansvarsområdena för arbetarskydd vid regionförvaltningsverken och Arbetshälsoinstitutet. Informationen som begärs kan innehålla sekretessbelagd information som anknyter till för medlemsstaterna förpliktande innehåll i EU:s förordning om exportkontroll och EU:s med stöd av den antagna genomförandeförordningar.

Rätten att få denna information hör alltid ihop med en exceptionell och tidsmässigt avgränsad situation vars längd finns angiven i någon av EU:s genomförandeförordningar och som kommissionen senare kan förlänga eller eventuellt även förkorta. Informationen kan gälla själva produkten, dess tillgänglighet eller dess egenskaper. Kommissionen kan enligt EU:s förordning om exportregler kräva exporttillstånd för vissa produkter om det handlar om att hindra att en kritisk situation uppstår av en brist på väsentliga produkter eller för att avhjälpa en sådan situation och när unionens intresse påkallar ett omedelbart ingripande. Dessa vissa produkter kan eventuellt vara t.ex. vacciner, skyddsutrustning, läkemedel, jordbruksprodukter, energi, råvaror eller nästan vad som helst man nödvändigtvis inte i förväg kan bereda sig på att begränsa exporten för. Rätten att få information av s.k. substansmyndigheter bestäms utifrån myndighetens expertis beroende på vilken exportprodukt den exceptionella restriktionen gäller i den aktuella situationen. Nödvändig information anknyter ofta till frågor som att kräva exporttillstånd för produkter som vanligtvis inte behöver exporttillstånd, information om exporttillståndkrav till

rätta exportföretag, prövning av exporttillstånd, dvs. ska exporttillstånd beviljas och på vilka grunder i ett enskilt fall eller inte, och Tullens övervakning för att Tullen i de nämnda fallen ska kunna kräva exporttillstånd. Eftersom utrikesministeriet inte nödvändigtvis har sakkunskap om olika produkter, deras innehåll, tillgänglighet eller eventuella exportörer, behöver det få nödvändig information av andra substansmyndigheter för att snabbt kunna avgöra ansökningar om exporttillstånd.

I t.ex. EU:s genomförandeförordning om vacciner (EU) 2021/111 ska beslut i ett exporttillståndsärende fattas inom två arbetsdagar efter det att exporttillståndsmyndigheten har fått nödvändig information. I bilaga 1 till den ovan nämnda genomförandeförordningen finns en mall till formulär för exporttillstånd. I ärendehanteringssystemet kan exportören informationssäkert, snabbt och lätt kan göra ansökan om exporttillstånd och bifoga den information och de handlingar som krävs. Rätten att få information av andra myndigheter och av exportören som behöver exporttillstånd gäller även de nödvändiga uppgifter som behövs i mallen till formulär för exporttillstånd.

I genomförandeförordningen om vacciner har de länder angetts till vilka export av vacciner undantagsvis kräver exporttillstånd. Sålunda har utrikesministeriets och Tullens behov av nödvändig information i det här fallet gällt i synnerhet frågor om export av vacciner till länder för vilka det undantagsvis krävs exporttillstånd. Den information substansmyndigheten, dvs. social- och hälsovårdsministeriet eller Fimea, lämnat i vaccinationsärenden har gällt bland annat vaccintillverkare eller exportföretag i branschen, produktbeskrivningar av vacciner, tillgången till vacciner och deras beståndsdelar osv. Dessa uppgifter är vanligtvis offentliga uppgifter. Den nationella exporttillståndsmyndigheten behöver dessa uppgifter när exporttillstånd prövas.

För jämförelse kan det nämnas att det i 7 § i lagen om kontroll av produkter med dubbel användning (562/1996) samt i artikel 23 i Europaparlamentets och rådets förordning om produkter med dubbla användningsområden 821/2021 finns bestämmelser om den rätt utrikesministeriets enhet för exportkontroll har till informationsutbyte i fråga om produkter med dubbel användning. I förordningen behandlas tillämpningsområdet för medlemsstaternas och kommissionens ömsesidiga förhandlingar och informationsutbyte för att kontrollen ska vara konsekvent och effektiv i hela unionens område. I regel anknyter informationsutbytet till exportföretag, men till den del det handlar om personuppgifter iaktas vid behandling och utbyte av uppgifter bestämmelserna om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter, som fastställs i Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) 2016/679 (7) allmän dataskyddsförordning och (EU) 2018/1725. I europeisk jämförelse baserar sig exporten av produkter med dubbel användning i Finland på en omfattande öppenhet. I exporttillstånd i Finland är uppgifterna om exportören, destinationslandet och beskrivningen av produkten offentliga uppgifter. Frågor som omfattas av företagets yrkes- och affärshemligheter är enligt 24 § 1 mom. 20 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet inte offentlig information vid behandlingen av exporttillståndsärenden.

De uppgifter som är nödvändiga för att säkerställa iakttagandet av skyldigheterna enligt EU:s förordning om exportregler och dess genomförandeförordningar samt denna lag gäller i allmänhet inte personuppgifter, men de utesluts inte heller från rätten att få information, eftersom det är svårt att förutse framtida krissituationer och exportbegränsningar i anslutning till dem. Behandlingen av personuppgifter begränsar sig till de uppgifter som krävs i ansökan om exporttillstånd, dvs. den exporterande fysiska personens namn, personbeteckning och kontaktuppgifter eller namnet, kontaktuppgifterna och ställningen i företaget i fråga om den person som handlat för ett företags räkning. Ovan nämnda information får inte användas för något annat ändamål än det för vilket den har begärts. Eftersom innehållet i informationen inte på ett uttömmande sätt på förhand kan förtecknas i lagen som behövlig information, ska begäran om information

RP 79/2022 rd

från fall till fall och på det sätt som nämns ovan ange för vilket ändamål informationen behövs och på vilket sätt den är nödvändig (GrUU 12/2014 rd).

De myndigheter som i 4 § 3 mom. ges rätt att få information, alltså utrikesministeriets enhet för exportkontroll och Tullen, har rätt att lämna ut nödvändiga uppgifter som avses i 1 och 2 mom. även till andra myndigheter. En undantagssituation kan även kräva ett sömlöst samarbete och informationsutbyte mellan den nationella exporttillståndsmyndigheten och flera substansmyndigheter i brådskande ordning i enlighet med EU:s genomförandeförordning. Substansministeriet eller substansministerierna ska samordna sitt eget förvaltningsområdes ståndpunkt i frågan och lämna handlingar eller information till utrikesministeriet som utifrån dessa utformar Finlands nationella ståndpunkt till exporttillståndsansökan. Eftersom utrikesministeriets enhet för exportkontroll inte har något gemensamt system eller gränssnitt med andra myndigheter, ska myndigheterna lämna informationen och handlingarna på det sätt som informationssäkerhetsklassificeringen förutsätter.

Nödvändigheten av att få information kan anknyta även till den information som kommissionen i undantagssituationer kräver av medlemsstaterna enligt artikel 4 i EU:s förordning om exportregler eller i en genomförandeförordning med stöd av den. De som lämnar information är i praktiken utrikesministeriet eller Tullen och de kan lämna ut de uppgifter som nämns i 1 och 2 mom. till kommissionen för att säkerställa att EU:s förordning om exportregler och EU:s genomförandeförordningar eller denna lag har iakttagits.

I t.ex. artikel 2 i genomförandeförordningen om vacciner (EU) 2021/111 förutsätts att medlemsstaterna underrättar kommissionen om ansökningar om exporttillstånd för vacciner, och vaccintillverkarna ska underrätta kommissionen om uppgifter i eventuellt ingångna avtal om förhandsbeställningar. Dessa uppgifter är bl.a. exportvolym, slutdestination, slutmottagare och en exakt beskrivning av produkterna. Dessa uppgifter kan innehålla sekretessbelagda uppgifter som affärs- och yrkeshemligheter. I artikel 3 i genomförandeförordning (EU) 2021/111 åläggs medlemsstaterna skyldigheten att som exporttillståndsmyndighet underrätta kommissionen om beviljade och avslagna exporttillstånd för vacciner. Dessa underrättelser ska innehålla obligatoriska uppgifter som exportörens identitet, bestämmelseland, slutmottagare, kvantitet uttryckt i antal vaccindoser, beskrivning av produkterna. Kommissionen gör information om beviljade och avslagna tillstånd offentligt tillgänglig med vederbörlig hänsyn tagen till de lämnade uppgifternas konfidentiella natur. Enheten för exportkontroll vid utrikesministeriets avdelning för internationell handel svarar för lämnandet av informationen. I avsnitt 10 beskrivs närmare behandlingen av personuppgifter.

5 §. *Hänvisning till strafflagen.* Den straffrättsliga legalitetsprincipen förutsätter att det föreskrivs om gärningars och försummelser straffbarhet i lag. I 46 kap. i strafflagen föreskrivs om brott som har samband med import och export. I 5 § i den föreslagna lagen hänvisas det till gällande straff för regleringsbrott enligt 46 kap. 1–3 § i strafflagen. Enligt 46 kap. 1 § 1 mom. 7 punkten i strafflagen ska den som bryter mot eller försöker bryta mot en i Europeiska unionens förordningar om import och export föreskriven eller med stöd av nämnda författningar eller rättsakter meddelad regleringsföreskrift dömas för regleringsbrott till böter eller fängelse i högst två år. I 46 kap. 2 § i strafflagen föreskrivs det om grovt regleringsbrott och i 46 kap. 3 § i samma lag om lindrigt regleringsbrott.

Det kan finnas två slag av regleringsbestämmelser med vilka det i exceptionella fall hänvisas dels till bestämmelser i regleringslagar, dels till bestämmelser som utfärdats med stöd av dem. Den ena kategorin gäller lagarnas substantiella syfte, medan den andra kategorin reglerar förfaringsätt. I fråga om syftet kan de centrala normerna gälla det som är godtagbart med avseende på själva saken. Bestämmelserna om förfaringsätten har främst den funktionen att de främjar

tillsynen och de kan gälla t.ex. lämnande av anmälningar eller lämnande av information. I praktiken kan det vara svårt att skilja åt dessa kategorier.

Brottsrekvisiten för regleringsbrott innehåller inga beskrivningar av gärningssätten. Det här beror på att det inte är möjligt att tillräckligt detaljerat beskriva alla upptänkliga sätt för att begå regleringsbrott. Syftet med straffbestämmelserna om regleringsbrott är i första hand att säkerställa att målen med regleringslagarna uppfylls och bland dessa gärningar har man genom 46 kap. 15 § haft för avsikt att exkludera sådana ringa försummelser av anmälnings- eller informationsskyldigheten och andra smärre överträdelse av bestämmelserna om förfaringsätt som inte kan betraktas som regleringsbrott. Regleringsbrott är ofta förknippade med att oriktiga uppgifter lämnas till tillsynsmyndigheten, underlåta att lämna in föreskriven anmälan, olovlig tillverkning, lagring, saluföring, import och export av varor (RP 66/1988, s.171).

Regleringsbrott är t.ex. enligt 9 § i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996) en påföljd för vilken i enlighet med 46 kap. 1–3 § i strafflagen (39/1889) den döms som uppsåtligt bryter mot eller försöker bryta mot 3 eller 4 § i lagen om produkter med dubbel användning eller mot en föreskrift som en myndighet har meddelat med stöd av dem. Det är i allmänhet fråga om uppsåtlig export utan exporttillstånd av en tillståndspliktig produkt. Detsamma kan också i denna lag förutsättas av en exportör som i egenskap av exportör av en väsentlig vara i kritiska och känsliga samhällssituationer uppsåtligt och med vetskap bryter mot myndighetsföreskrifter till exempel för att skaffa sig själv ekonomisk nytta. Det kan vara fråga om att avsiktligt underlåta att ansöka om exporttillstånd och samtidigt medveten export till ett land för vilket exporttillstånd undantagsvis krävs. Uppsåtligt lämnande av felaktig och vilseledande information till myndigheterna vid ansökan om elektroniskt exporttillstånd eller på något annat sätt, t.ex. om slutanvändningen av en exportprodukt, är straffbart som uppsåtligt regleringsbrott enligt 46 kap. 1–3 § i strafflagen (39/1889).

Straffbarheten ska endast gälla ovan nämnda uppsåtliga gärningar där exportören trots att han eller hon har tillgång till all tillgänglig information eftersträvar ekonomisk vinning till exempel på bekostnad av andra som har det sämre ställt i samhället. Avsikten är att straffbelägga de grövsta gärningarna och försummelserna som visar uppsåt, vilket förhoppningsvis också skulle ha en brottsförebyggande effekt. Dessutom ligger straffbestämmelsen i linje med t.ex. straffbestämmelserna i lagen om export av produkter med dubbel användning (562/1996) och straffbestämmelserna i fråga om reglering enligt lagen om förvaltningen av utrikeshandeln samt om kontroll- och skyddsåtgärder i vissa fall (1521/1994).

Det är värt att notera att exportörens gärningar enligt denna lag kräver uppsåt, inte enbart oaktsamhet. På så sätt faller bevisbördan för uppsåt på myndigheterna. I rättspraxis har det visat sig mycket svårt att påvisa uppsåt vid regleringsbrott, såsom vid export av produkter med dubbel användning, och det finns inte särskilt många rättsfall om detta. Export som avses i EU:s förordning om exportregler, EU:s genomförandeförordningar och denna lag kräver i normala fall inte exporttillstånd. Ett exceptionellt krav på exporttillstånd kan därför komma till exportörernas kännedom som en överraskning, samtidigt som det krävs sådana snabba åtgärder av exportörerna som de inte tidigare har behövt sätta sig in i. I en sådan situation förväntas exportörerna inte känna till begränsningarna i samband med ansökan om exporttillstånd eller export i den omfattning som exempelvis kan förväntas av dem som yrkesmässigt exporterar produkter med dubbel användning. Begränsningsbestämmelsen i 46 kap. 15 § i strafflagen skyddar enligt detta lagförslag exportören i de fall där denne har försummat en ringa deklara-tions- eller uppgiftsskyldighet eller annars gjort sig skyldig till en mindre överträdelse av förfarandebestämmelsen. Denna tolkning ska tillämpas extensivt till förmån för exportören och gärningarna ska inte betraktas som brott eftersom smärre försummelser av deklara-tionsskyldigheten eller uppgiftsskyldigheten inte enligt 46 kap. 15 § i strafflagen inte ska betraktas som regleringsbrott.

RP 79/2022 rd

Ett ovan nämnt regleringsbrott ska däremot anses vara för handen om en exportör uppsåtligt ger vilseledande information om slutanvändaren eller slutanvändningen till myndigheten och därmed uppsåtligt, med tanke på sitt eget ekonomiska intresse, genomför exporten fullt medveten om att exportprodukten, exempelvis programvara, inte kommer att vara i civil användning utan i militär användning i ett land till vilket förbud mot vapenexport råder. Regleringsbrottet och skillnaderna mellan dess lindriga och grova form i fråga om bland annat storleken på ekonomisk vinning, orsakande av fara och andra omständigheter som har samband med brottet bedöms från fall till fall av den myndighet som väcker åtal och i sista hand av domstolen.

6 §. *Sökande av ändring.*

Ändring i ett exporttillståndsbeslut av utrikesministeriet kan sökas enligt 10 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019) hos behörig förvaltningsdomstol, som i ett sådant ärende är Helsingfors förvaltningsdomstol. Utrikesministeriets enhet för exportkontroll är den enda tillståndsmyndigheten i Finland i ärenden som gäller produkter med dubbel användning och export enligt denna lag.

I Helsingfors hovrätt ska besvären behandlas skyndsamt, eftersom det är fråga om en exceptionell situation där väsentliga varor såsom munskydd eller vaccin enligt EU:s förordning om exportregler och EU:s genomförandeförordningar kräver ett snabbt agerande av exporttillsynsmyndigheten och som kan ha betydande konsekvenser för exempelvis folkhälsan. Dessutom kan ett avslag på en exporttillståndsansökan ha betydande konsekvenser för exportörer, vars export inte i normala fall begränsas. Det föreslås inga bestämmelser om omprövning i dessa brådskande undantagsfall.

7 §. *Ikraftträdande.* I ikraftträdandeparagrafen ingår en sedvanlig bestämmelse om lagens ikraftträdande. Lagen avses träda i kraft den 1 september 2022.

8 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 september 2022.

9 Verkställighet och uppföljning

Utrikesministeriet (enheten för exportkontroll vid avdelningen för internationell handel) ansvarar för de skyldigheter som det åläggs i propositionen och håller kontakt med Europeiska kommissionen i ärendet.

Enligt artikel 9 i EU:s förordning om exportregler ska kommissionen inkludera information om genomförandet av förordningen i den årsrapport om tillämpningen och genomförandet av handelspolitiska skyddsåtgärder som ska föreläggas Europaparlamentet och rådet enligt artikel 22a i rådets förordning (EG) nr 1225/2009 (*den nämnda bestämmelsen har upphävts och ersatts med artikel 23.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1036*).

10 Skydd för personuppgifter

På behandlingen av personuppgifter tillämpas Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan *dataskyddsförordningen*. Den nationella allmänna lagen är dataskyddslagen (1050/2018), genom vilken dataskyddsförordningen och den nationella tillämpningen av den preciseras och kompletteras.

Behandlingen av personuppgifter är enligt dataskyddsförordningen laglig bland annat när det krävs för att den personuppgiftsansvariga ska kunna uppfylla en rättslig förpliktelse. Förpliktelserna kan härröra från unionslagstiftning eller från sådan lagstiftning i en medlemsstat som ska tillämpas på den personuppgiftsansvarige. De nationella bestämmelserna kan också gälla bl.a. vilken typ av information som ska behandlas samt till vem informationen får lämnas ut och för vilket ändamål. Lagstiftningen ska dessutom uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas.

I artikel 5 i dataskyddsförordningen föreskrivs om grunderna för behandling av personuppgifter. Personuppgifter ska behandlas på ett lagligt, korrekt och transparent sätt i förhållande till den registrerade. Personuppgifterna ska vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas (uppgiftsminimering). Personuppgifterna ska vara exakta och vid behov uppdaterade. De ska förvaras i en form som möjliggör identifiering av den registrerade endast så länge som det är nödvändigt för de ändamål för vilka personuppgifterna behandlas. Med ändamålsbundenhet avses att personuppgifterna ska samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Utrikesministeriets enhet för exportkontroll vid avdelningen för internationell handel ska enligt förslaget vara personuppgiftsansvarig.

Enligt 4 § i lagförslaget ska, när sekretessbelagd information begärs eller utlämnas till andra myndigheter, de ovan i artikel 5 i dataskyddsförordningen nämnda principerna för behandling av personuppgifter iakttas. Utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) har utrikesministeriets enhet för exportkontroll vid avdelningen för internationell handel enligt 4 § i lagförslaget rätt att för skötseln av uppgifter enligt 2 § i lagförslaget och Tullen för skötseln av sina egna uppgifter enligt denna lag rätt att för att säkerställa iakttagandet av förordningen om exportregler och genomförandeförordningarna samt denna lag avgiftsfritt av andra myndigheter få nödvändig information som är relevant för behandlingen av ett exporttillsärande eller beviljande av exporttillstånd. I dessa situationer ska det vara nödvändigt att handlingar eller information lämnas ut med hänsyn till att förordningen om exportregler och genomförandeförordningarna samt denna lag ska kunna genomföras på det sätt som avses i artikel 4 i förordningen om exportregler. Det ska vara fråga om att hindra eller avhjälpa att en kritisk situation uppstår på grund av brist på väsentliga varor samt när unionens intresse kräver det.

Ett exceptionellt krav på exporttillstånd i ovan nämnda speciella situationer kräver att den nationella exporttillsärandemyndigheten (utrikesministeriets enhet för exportkontroll vid avdelningen för internationell handel) fattar beslut om exporttillstånd inom några dagar. Exporttillsärandefrågan kan inte avgöras om tillsärandemyndigheten inte har tillgång till information och handlingar som är nödvändiga rörande exempelvis sökanden, produkten, slutanvändaren och slutanvändningen. Enheten för exportkontroll vid utrikesministeriet har normalt inga sådana uppgifter, eftersom den i allmänhet beviljar exporttillstånd för vissa bestämda tekniska produkter med dubbel användning, varvid behandlingen kan ta flera månader. När det gäller export av bland annat jordbruks- eller energiprodukter saknar exporttillsärandemyndigheten information inte bara om produkternas egenskaper och eventuella exportörer utan också om exporthistoriken, eftersom exportörerna av dessa produkter normalt inte behöver exporttillstånd för produkter med dubbel användning. Därför är det ytterst viktigt att exporttillsärandemyndigheten snabbt får ovan nämnda nödvändiga information av substansmyndigheten inom varje bransch, så att exporttillstånden kan avgöras inom den korta tidsfrist på några dagar som nämns i kommissionens genomförandeförordning.

Tullen ska vid utförandet av sin övervakningsuppgift känna till i fråga om vilka varor (t.ex. personlig skyddsutrustning och vacciner) den undantagsvis ska kräva exporttillstånd av exportören. Samarbetet mellan myndigheterna när det gäller utlämnande av nödvändig information är viktigt inte bara för att man inom en kort tid måste kunna informera uttryckligen de exportörer som i normala fall fritt får exportera varorna i fråga om att det råder ett exceptionellt krav på exporttillstånd.

Eftersom det inte går att på förhand förutsäga när, i vilka kritiska situationer eller i fråga om vilka produkter kommissionen i framtiden, om unionens intresse kräver det, skulle kunna ställa exporttillstånd som villkor för export i enlighet med artikel 5.1 i förordningen om exportregler, kan man inte heller på förhand exakt bedöma av vilken nationell substansmyndighet exporttillståndsmyndigheten kommer att begära information och handlingar eller vilken vara eller vilka exportörer begäran kommer att gälla. Den myndighet som lämnar informationen kan beroende på det aktuella fallet vara vilket ministerium som helst eller en institution eller ett ämbetsverk som lyder under ministeriet och som med tanke på avgörandet av exporttillståndsansökan har betydelsefull information om den exportprodukt eller exportör som begränsningen gäller.

I den ovan avsedda informationen eller i de ovan avsedda handlingarna kan också ingå personuppgifter som har samlats in endast för detta lagliga syfte och de behandlas således endast för ett begränsat ändamål. I sådana fall uppfylls även den ändamålsbundenhet som nämns i artikel 5 i dataskyddsförordningen. Personuppgifterna är relevanta och begränsade endast till vad som är behövligt i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas i sammanhanget. Personuppgifterna får inte heller innehålla känslig information. Behandlingen av personuppgifterna begränsar sig i allmänhet till den information som krävs i ansökan om exporttillstånd, dvs. den exporterande fysiska personens namn, personbeteckning och kontaktuppgifter eller namnet på och kontaktuppgifterna till samt ställningen i företaget i fråga om den person som handlar på företagets vägnar.

Personuppgifterna hänför sig till export och till ansökan om exporttillstånd. Exportören kan på ett informationssäkert sätt i ärendehanteringssystemet göra en elektronisk ansökan om exporttillstånd, som också kan innehålla personuppgifter. Endast tjänstemän vid utrikesministeriet som behandlar exporttillståndsärenden har tillgång till uppgifterna i en sådan ansökan. I exporttillståndsärenden har de registrerade på det sätt som anges i artiklarna 12–15 i dataskyddsförordningen informerats om behandlingen av personuppgifter. Lagligheten i behandlingen av personuppgifter i situationer som avses i 2 och 4 § i denna lag grundar sig på artikel 6.1 c i den allmänna dataskyddsförordningen, enligt vilken behandlingen av personuppgifter är nödvändig för att den nationella exporttillståndsmyndigheten, dvs. utrikesministeriets enhet för exportkontroll för internationell handel, ska kunna fullgöra sina lagstadgade skyldigheter som personuppgiftsansvarig.

Den föreslagna regleringen i 4 § genomför inom ramen för det handlingsutrymme som dataskyddsförordningen möjliggör för nationell lagstiftning. Enligt artikel 6 i dataskyddsförordningen är det möjligt att införa nationell preciserande lagstiftning när behandlingen av personuppgifter baserar sig på artikel 6.1 c, alltså på att den är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Även artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning, enligt vilken behandlingen är laglig om den är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning, kan bli tillämplig. Enligt artikel 5 i EU:s förordning om exportregler är de ovan beskrivna åtgärderna möjliga endast när det är fråga om att förebygga och avhjälpa en kritisk situation som beror på brist på väsentliga varor i en situation där unionens intresse kräver åtgärder. När unionens intressen kräver sådana mycket exceptionella åtgärder kan dataskyddsförordningens artikel 6.1 e,

som gäller utförande av en uppgift av allmänt intresse, bli tillämplig. De särskilda bestämmelserna står i rätt proportion till det legitima mål som eftersträvas med dem, dvs. exceptionell och tillfällig begränsning av exporten genom att kräva exporttillstånd till förmån för medlemsländerna. Med beaktande av grundlagsutskottets tolkningspraxis (GrUU 14/2018) ska sådan lagstiftning avgränsas till nödvändiga bestämmelser. Den reglering som nu föreslås behövs för att den nationella tillståndsmyndigheten ska kunna fullgöra sin ovan nämnda lagstadgade förpliktelse och utföra en uppgift av allmänt intresse, och således har nationella bestämmelser om en sådan fråga genomförts inom ramen för det nationella handlingsutrymme som dataskyddsförordningen möjliggör.

11 Förhållandet till grundlagen och lagstiftningsordningen

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/479 om gemensamma exportregler (*förordningen om exportregler*, kodifiering) är direkt tillämplig rätt och fastställer gemensamma regler för export till länder utanför unionen när det är nödvändigt att kontrollera exporten till vissa delar eller införa skyddsåtgärder som en försiktighetsåtgärd. Det är fråga om en reglering som kompletterar unionsregleringen och om tillgodoseende av ett vägande samhälleligt behov i en situation där man genom exportbegränsningar (exporttillstånd) vill hindra och avhjälpa att det uppstår en kritisk situation som beror på brist på väsentliga varor och när unionens intresse påkallar ett ingripande.

Det hör i princip inte till grundlagsutskottets konstitutionella uppgifter att bedöma nationell genomförandereglering med avseende på unionens substanslagstiftning (GrUU 31/2017 rd, s. 4) men grundlagsutskottet har ändå av hävd framhållit att det i den mån som EU-lagstiftningen kräver reglering på det nationella planet eller möjliggör sådan ska tas hänsyn till de krav som de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ställer när det nationella handlingsutrymme utnyttjas (GrUU 8/2021 rd, s.2, GrUU 9/2019 rd, s. 2, GrUU 1/2018 rd, s. 3). Utskottet har framhållit att det därför finns anledning att särskilt i fråga om bestämmelser som är av betydelse med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna tydligt i propositionen klargöra ramarna för det nationella handlingsutrymme (GrUU 1/2018 rd, s. 3, GrUU 26/2017 rd, s. 42, GrUU 2/2017 rd, s. 2 och GrUU 44/2016 rd, s. 4).

Även om EU:s genomförandeförordningar inte innehåller något nämnvärt nationellt handlingsutrymme, ger de medlemsländerna ett sådant utrymme när det gäller att fastställa behörig myndighet, vilket nu ska regleras genom nationell lagstiftning. De administrativa formaliteterna för exporttillstånd överläts också till medlemsstaterna för prövning. I fråga om de administrativa formaliteterna när det gäller exporttillstånd hör uttryckligen behandlingen av exporttillstånd till de normala lagstadgade uppgifterna för utrikesministeriets enhet för exportkontroll, vilket innebär en stabil kompetens och etablerade förfaranden också för behandlingen av exporttillstånd under exceptionella situationer. Bestämmelser om påföljder finns på vederbörligt sätt reglerat i 5 § i lagförslaget, där rekvisitet för regleringsbrott har öppnats och en jämförelse gjorts med de exportörer av produkter med dubbel användning vars export i normala situationer alltid kräver exporttillstånd. Det nationella handlingsutrymme enligt dataskyddsförordningen omfattar enligt avsnitt 10 i denna proposition.

Även om exporten undantagsvis begränsas för en viss tid orsakar den föreslagna lagen inga problem med tanke grundlagens bestämmelser om jämlikhet enligt 6 § 2 mom., näringsfriheten enligt 18 § 1 mom. eller rättsskyddet enligt 21 § 2 mom., eftersom begränsningarna av vägande skäl behövs för att garantera tillgången till väsentliga varor, såsom personlig skyddsutrustning och coronavaccin, i en exceptionell situation.

Kravet på ett myndighetstillstånd för att få utföra ett arbete eller utöva ett yrke eller en näring innebär en begränsning av den grundlagsfästa näringsfriheten enligt 18 § 1 mom. i grundlagen och grundlagsutskottet har av hävd ansett att grundlagen utgår från att näringsfrihet ska råda, men att det i undantagsfall kan krävas tillstånd för näringsverksamhet. Här är det inte fråga om tillstånd för att få idka näring, men näringen, dvs. här fri export av en viss vara, kan undantagsvis och för en viss tid i krissituationer begränsas, om exportören förutsätts ha exporttillstånd på det sätt som föreslås. Kravet på exporttillstånd innebär dock inte nödvändigtvis att export automatiskt skulle förbjudas. Långtgående regleringsåtgärder inom näringslivet kan vara problematiska med tanke på egendomsskyddet, men i detta fall är det fråga om att begränsa exporten av väsentliga varor för en viss tid och på grund av ett vägande samhälleligt behov, och när situationen normaliseras slopas begränsningarna.

Avtalsfriheten är i sig inte explicit tryggad i grundlagen men reglering av avtalsrätten hör i huvudsak till området för vanlig lagstiftning. Avtalsfriheten skyddas dock i viss mån genom den generalklausul som tryggar egendomsskyddet. Retroaktiva ingrepp i förmögenhetsrättsliga avtalsförhållanden mellan privata aktörer är i princip problematiska. Grundlagsskyddet för egendom gäller också kontinuiteten i avtalsförhållanden, trots att förbudet mot att retroaktivt göra ingrepp i avtalsförhållanden inte enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis är någon absolut regel (GrUU 42/2006 rd s. 4). Att inte bevilja exporttillstånd i undantags- eller krissituationer för en viss produkt är problematiskt när exportören har ingått ett avtal före den tidpunkt då kommissionens genomförandeförordningar (*EU:s genomförandeförordningar*) som utfärdats med stöd av EU:s förordning om exportregler träder i kraft. Då kan exportören göra sig skyldig till avtalsbrott, om exporten inte kan genomföras. Myndighetens negativa beslut gör det å andra sidan möjligt för exportören att utan avtalsmässiga sanktioner häva sitt avtal med återopande av force majeure. Det är också värt att notera att exportrestriktionerna inte är avsedda att vara permanenta, utan att de gäller en viss tid tills att den exceptionella situationen normaliseras. Därefter kan export genomföras utan ovannämnda exportbegränsningsåtgärder.

Propositionen är av betydelse med tanke på skyddet för personuppgifter enligt 10 § 1 mom. i grundlagen, eftersom den myndighetsinformation som ska lämnas till den nationella exporttillståndsmyndigheten eller den information som ska lämnas i exportörens ansökan om exporttillstånd kan innehålla uppgifter om personer. Dessa är vanligtvis information om och kontaktuppgifter till exportören. Lagligheten i behandlingen av personuppgifter i förfarandet med exporttillstånd och utlämnande av uppgifter i samband med dem har bedömts utifrån EU:s dataskyddsförordning. Lagringen av informationen grundar sig på artikel 6.1 c och e i dataskyddsförordningen som föreskriver att behandling av personuppgifter är laglig bland annat om den är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige eller om behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Bestämmelserna utgör således inget problem med avseende på 10 § 1 mom. i grundlagen.

Vid en bedömning enligt dataskyddsförordningen har man beaktat 2 § i detta lagförslag, där den behöriga myndighetens uppgifter anges samt 4 §, där det föreskrivs om utlämnande av sekretessbelagd information till myndigheter. I dessa fall innehåller utlämnandet av information till andra myndigheter personuppgifter, t.ex. exportörens namn och kontaktuppgifter i egenskap av fysisk person eller företrädare för ett företag. Informationen innefattar inte känsliga personuppgifter. Kommissionen har enligt artikel 4 i EU:s förordning om exportregler rätt att av medlemsstaterna begära information som i praktiken kan innehålla ovan nämnda icke känsliga personuppgifter. Exempelvis enligt artikel 3 i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2021/111 av den 29 januari 2021 om coronavaccin skulle medlemsstaterna omedelbart underlätta kommissionen om exporttillstånd som utfärdats eller avslagits, och i anmälan skulle bland annat exportörens identitet, antalet vaccindoser och destinationslandet nämnas. Detta skulle ske

RP 79/2022 rd

med hänsyn till behoven enligt artikel 6.1 c och e i dataskyddsförordningen, det vill säga för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige och för att utföra en uppgift av allmänt intresse. Relationen mellan propositionen och skyddet för personuppgifter behandlas närmare ovan i avsnitt 11.

Grundlagsutskottet har i sin utlåtanedpraxis bedömt i vilka situationer myndigheter trots sekretessbestämmelserna kan få eller lämna ut information. I sina analyser av omfattning, exakthet och innehåll i lagstiftning om rätten att få och lämna ut information trots sekretess har utskottet lagt vikt vid om de uppgifter som lämnas ut är av känslig natur (se t.ex. GrUU 38/2016 rd, s. 3).

Enligt 4 § 1 mom. i den föreslagna lagen har utrikesministeriets enhet för exportkontroll vid avdelningen för internationell handel trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt av andra myndigheter som har information som är av betydelse för behandlingen av ett exportärendet och beviljandet av exporttillstånd få den information som är nödvändig för skötseln av de myndighetsuppgifter som avses i 2 §. Enligt 4 § 2 mom. har också Tullen trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt av andra myndigheter få den information som är nödvändig för att Tullen ska kunna utföra sina egna tillsynsuppgifter enligt denna lag för att säkerställa att EU:s förordning om exportregler, EU:s genomförandeförordningar och denna lag följs.

Utlämnande av handlingar och information ska i dessa situationer vara nödvändigt för att bestämmelserna i EU:s förordning om exportregler, EU:s genomförandeförordningar och denna lag ska kunna genomföras som skyddsåtgärder på det sätt som avses i artikel 4 i förordningen om exportregler i syfte att förebygga och avhjälpa en kritisk situation som beror på brist på väsentliga varor samt när unionens intresse kräver det. Dessutom måste man på praktisk nivå snabbt hitta de exportörer som inom en kort tidsrymd bör informeras om ett exceptionellt behov av exporttillstånd. Exporttillståndet kan inte avgöras om tillståndsmyndigheten inte har tillgång till information och handlingar som är nödvändiga med tanke på myndighetsuppgiften och som exempelvis kan gälla den som ansöker om tillstånd, varan, slutanvändaren och slutanvändningen. För att Tullen ska klara av sin nya övervakningsuppgift och kunna kräva exporttillstånd för den aktuella kritiska produkten måste också den informeras.

Enligt det föreslagna 4 § 3 mom. har ovannämnda myndigheter trots sekretessbestämmelserna rätt att till kommissionen och andra myndigheter lämna ut information som är nödvändig för att säkerställa att förordningen om exportregler, EU:s genomförandeförordningar och denna lag iakttas. Utlämnande av information till en institution inom Europeiska unionen trots sekretessbestämmelserna gäller också sådan information som erhållits vid skötseln av en uppgift enligt denna lag och som är nödvändig för skötseln av en granskningsuppgift som föreskrivits för en institution inom Europeiska unionen eller för tillsynen över att Europeiska unionens lagstiftning iakttas. II kap. i förordningen om exportregler innehåller bestämmelser om förfarande med informationsutbyte och samråd inom unionen. Enligt artikel 4 i den förordningen ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som krävs för att efterkomma kommissionens begäran och överlämna den begärda informationen till kommissionen.

Grundlagsutskottet har ägnat uppmärksamhet åt bland annat vad och vem rätten att få information gäller och hur rätten är kopplad till nödvändighetskriteriet. Myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut information kan enligt grundlagsutskottet gälla information som är behövlig för ett visst syfte, om lagen i möjligaste mån ger en uttömmande förteckning över innehållet i informationen. De normala uppgifterna i fråga om exporttillstånd vid utrikesministeriets enhet för exportkontroll hänför sig till mycket tekniska produkter med dubbel användning och omfattar inte t.ex. personlig skyddsutrustning eller vacciner, för vilka det undantagsvis har krävts exporttillstånd för en viss tid som fastställts av EU.

Därför är det särskilt viktigt och nödvändigt att av substansmyndigheterna, trots sekretessbestämmelserna, få närmare information om egenskaperna hos kritiska produkter, såsom hälsoeffekter, uppgifter om tillverkare och potentiella exportörer, för att identifiera potentiella exportörer och för att kunna avgöra om exporttillstånd krävs. Nödvändig information är i synnerhet de uppgifter som behövs t.ex. för en elektronisk ansökan om exporttillstånd. På basis av informationen bedömer myndigheten om exporttillstånd kan beviljas. Detta sker efter det att informationen om produktens tillsynsstatus och behovet av exporttillstånd slutligen når exportören av den kritiska produkten, som måste kunna ansöka om exporttillstånd hos utrikesministeriet, som till skillnad från ett normalt förfarande måste avgöra exporttillståndsärendet med en mycket snabb tidtabell och eventuellt också under exceptionella omständigheter. Med nödvändig information avses uttryckligen uppgifter som är nödvändiga för behandlingen av ett exporttillståndsärende och uppgifter med hjälp av vilka man kan hitta de exportaktörer som är skyldiga att ansöka om exporttillstånd. Dessa typer av uppgifter, som kan betraktas som basinformation, kan vara t.ex. ett företags namn, namn och identifikationsuppgifter för företagets representant och dennes position i företaget, personens för- och efternamn, kontaktuppgifter (postadress, e-postadress, telefonnummer, språk, produktens, tjänstens, teknikens eller programvarans namn). Det är alltså inte fråga om känsliga personuppgifter, såsom uppgifter om en persons hälsa eller t.ex. e-postdiskussioner eller uppgifter som hänför sig till ett konfidentiellt kundförhållande. När basuppgifterna har fåtts från substansmyndigheten kan exporttillståndsmyndigheten därefter vända sig till de potentiella exportörer som måste kunna ansöka om exporttillstånd innan exporten sker. Tillståndsmyndigheten ger anvisningar och ber dessa aktörer lämna in en ansökan om exporttillstånd i ett slutet elektroniskt system (för detta ändamål finns det en elektronisk blankett) till vilken sökanden kan foga behövliga uppgifter om sin export. Uppgifter av substansmyndigheten behövs särskilt för att dessa exportörer snabbt ska kunna hittas, eftersom exportören när begränsningarna träder i kraft inte nödvändigtvis själv känner till att dess produkt omfattas av restriktioner som kräver exporttillstånd före exporten.

Eftersom det inte är möjligt att förutse när, i vilka kritiska situationer eller för hurdana varor kommissionen i framtiden, om unionens intresse så kräver, i enlighet med artikel 5.1 i förordningen om exportregler, skulle kunna ställa exporttillstånd som villkor för export, är det inte möjligt att på förhand exakt räkna upp innehållet i den information som ska lämnas ut. Det går inte heller att på förhand exakt bedöma av vilken nationell substansmyndighet information begärs. Information kan således beroende på fallet lämnas av vilket ministerium eller underställda verk eller myndighet som helst som med tanke på avgörandet av en ansökan om exporttillstånd har viktig information om den eller de exportprodukter som omfattas av begränsningen. Enligt 4 § i lagförslaget måste det vara nödvändigt att få och lämna ut information för att myndighetsuppgifterna ska kunna utföras på behörigt sätt. Regleringen anses uppfylla grundlagens krav.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Eftersom förordningen om exportregler och de genomförandeförordningar som utfärdats med stöd av den innehåller bestämmelser som enligt förslaget ska kompletteras genom lag, föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om den nationella exporttillståndsmyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens syfte

Genom denna lag kompletteras den nationella tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/479 om gemensamma exportregler, nedan *förordningen om exportregler*, och av de genomförandeförordningar som antagits med stöd av den.

2 §

Behörig myndighet

Utrikesministeriet är behörig myndighet enligt förordningen om exportregler och de genomförandeförordningar som antagits med stöd av den. Utrikesministeriet är den nationella exporttillståndsmyndighet som besvarar förfrågningar som gäller innehållet i kraven på exporttillstånd samt ger råd och fattar beslut om exporttillstånd.

Utrikesministeriet ska på det sätt som avses i förordningen om exportregler

1) begära att Europeiska kommissionen i enlighet med artikel 5 ställer exporttillstånd som villkor för export av en vara,

2) i enlighet med artikel 7 begära att Europeiska kommissionen studerar en i artikel 5 eller 6 avsedd åtgärds effekter eller fastställer om åtgärden fortfarande behövs,

3) på det sätt som avses i artikel 8 informera om åtgärder som avses bli vidtagna.

Personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter är utrikesministeriets enhet för exportkontroll vid avdelningen för internationell handel.

3 §

Övervakning

Tullen ansvarar för övervakningen av export, enligt förordningen om exportregler och med stöd av den utfärdade genomförandeförordningar.

4 §

Utlämnande av sekretessbelagd information

Utrikesministeriets enhet för exportkontroll vid avdelningen för internationell handel har trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt av andra myndigheter som har information som är av betydelse för behandlingen av ett exportärende och beviljande av exporttillstånd få den information som är nödvändig för skötseln av uppgifter enligt 2 §.

Tullen har trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt av andra myndigheter få den information som är nödvändig för att kunna utföra sina egna tillsynsuppgifter i syfte att säkerställa

RP 79/2022 rd

att förordningen om exportregler och med stöd av den utfärdade genomförandeförordningar och denna lag följs.

Utrikesministeriets enhet för exportkontroll vid avdelningen för internationell handel och Tullen har trots sekretessbestämmelserna rätt att till Europeiska kommissionen och andra myndigheter lämna ut information som är nödvändig för att säkerställa att förordningen om exportregler och med stöd av den utfärdade genomförandeförordningar samt denna lag iakttas.

5 §

Hänvisning till strafflagen

Bestämmelser om straff för regleringsbrott finns i 46 kap. 1–3 § i strafflagen (39/1889).

6 §

Sökande av ändring

Bestämmelser om sökande av ändring hos förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Besvären ska behandlas skyndsamt.

7 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 25 maj 2022

Statsminister

Sanna Marin

Utvecklings- och utrikeshandelsminister Ville Skinnari